

Қазақстан Республикасы Ақтөбе облысы, Ойыл ауданы

№ 1 «28» тамыз 2021 ж
Педкеңесте қаралды

Бекітемін:
Мектеп директоры: С. Т. Қойайдаров
« » « » қыркүйек 2021 жылы

Келісемін:
Ойыл ауданының білім бөлімінің
басшысы С. Т. Меруенов
№ 1 хаттама
10.09.2021 ж.

ЕРТЕГІЛЕР ЕЛІНДЕ
(вариативтік компонент)

Пайдаланушы: Ғабидоллақызы Б.
МАД тәрбиешісі

Ә/Б отырысында қаралды Ғабид
(Ә/Б жетекшісі)

№ 1 хаттама 24 күні 09 айы 2021 ж.
Тексерілді: Дарбаева Г.С. Дарибаева
Оқу ісі жөніндегі орынбасары

2021-2022 оқу жылы

Түсінік хат

Мектепке дейінгі жасөспірім баланы тәрбиелеу мен дамыту ісіне байланысты мақсаттарды шешуде театр ерекше рөл атқарады. Балаларға театр, әртістік өнер, сахналау, қойылым, сахна туралы түсінік беріп қызығушылығын оятамыз. Көріністерді өзара сөйлесу дағдыларын дамыта отырып, бүлдіршіндердің тілді меңгеруіне деген сүйіспеншілікті арттырамыз. Театр әр балаға қуаныш, ұмтылмас әсер сыйлайды, оның көркем-дік талғамын, еліктеуі мен қиялын дамытады. Әдетте адамның жеке басының қасиеттері бес жасқа дейін қалыптасады екен. Сондықтанда да баланың жан – жақты қалыптасуы үшін мектеп жасына дейінгі бүлдіршіндердің бойына жақсы, жағымды қасиеттері сіңіре білу керек. Бала әр нәрсеге құмар, қызыққыш, ол өзінің айналасында болып жатқан өзгерісті, тамаша құбылыстарды сезінуге тырысады. Оның жан-жақты дамып, жеке тұлға болып тәрбиеленуіне, тілінің дамуын театрландырылған ойындар арқылы жетілдіруге болады. Ал, театрландырылған ойындарды балалар қызықтап ой-найды. Театрландырылған ойындар ойын-қойылымдары болып саналады, бұл жерде

балаларға арналған көркемдік шығармаларды сахналық қойылымдарға айналдырып, оларды кейіпкер ретінде қатыстырудың маңызы зор. Баланы сахнада кейіпкер ретінде ойната отырып, оның жеке тұлғасын жан-жақты дамыту. Оның бойында әдебиетке, мәдениетке, өнерге деген құштарлықты ояту. Бүлдіршіндер сахнада шағын рөлдерде ойнау арқылы байланыстыра сөйлеуге, әдемі киініп, жинақы жүруге, үлкендермен және өзге де балалармен тіл табыса білуге үйренеді. Жетілген диалог балалардың өз пікірін жеткізе білуге жетелейді.

Ертегі – ауыз әдебиетінің ықылым заманынан келе жатқан көне де мол мұрасы. Оның ертегі деп аталуының өзінен де, сол сияқты ертегілердің «Бұрынғы өткен заманда, ерте-ерте деп» басталуынан да оның атам заман туындысы екенін аңғару қиын емес. Ертегілерде халық басынан кешкен, ғасырлар жыры жатыр. Оларда еңбекші халықтың тұрмыс-тіршілігі, әдет-ғұрпы, елдік тарихы, қилы-қилы қиын асулары, халықтың арман-мұраты бейнеленген. Барлық елдің ауыз әдебиетінен мол орын алған және халықтың жазу-сызу өнері болмаған кезінде ауызша шығарған күрделі шығармасының бір түрі. Ертегілер көбінесе, қара сөз ретінде айтылатындықтан, оны халықтың ерте заманда шығарған көркем әңгімесін деп қараймыз. Әртүрлі ертегілер балалардың қызығушылықтарын арттырады және олардың тілдерін дамытады.

Театрлық іс-әрекетте ертегілерді пайдалана отырып баланың ой-өрісін дамыту, сонымен бірге тыңдай білуге, есте сақтау, түсіну, рөлге бөліп, қазақша әдемі сөйлей білу мәнерін арттырамыз.

Балалар театрының бірнеше түрлері бар:

Ойыншықтар театры – ең көп тараған түрі, бұнда балалар қысқа тақпақтарды жаттап, оның өзіне тән орындау кезінен бастап-ақ кішкене көлемді спектакельдер ойнайды. Ондағы адамдар рөлін ойыншықтар орындайды. Жіптің көмегімен бақарылатын қуыршақтарды – марионеткалар дейді. Оларды әр түрлі материалдардан жасайды. Жұмсақ ойыншықтарды да қолдануға болады. Мұндай ойыншықтар қозғалысқа ағаш таяқшалар арқылы келтіріледі, яғни екі айқастырылған ағаш арқылы жіп өткізіліп ойыншыққа байланады. Қолмен қуыршақтарды басқарады. Театр қуыршағының биіктігі баланың биіктігігіндей болады. Бала өзіне костюм, үлкен бетперде. Үлкен алақандар киеді, олар тірі қуыршаққа ұқсайды. Өздері қуыршақты жасауға болады. Оның негізі болып үш бұрышты орамалды алуға болады. Бір бұрышын қуыршақтың басына, екі бұрыштарын резинка арқылы баланың саусақтарына бекітіледі. Қуыршақтың басына тесмалар қосады, ол қуыршақ пен жүргізушінің мойнына ілінеді. Бұл қуыршақтар балаларға әнмен, бимен, ойынмен көрсету арқылы шығармашылықтарын дамытады. Бұл балалардың өздерін еркін сезінуіне, өз күшіне сене білуге көмектеседі.

Саусақ театрында – саусақтардың көмегімен қандайда болмасын ертегіні немесе өлең-тақпақ шумағын саханалау болып табылады. Саусақ театры арқылы баланың сөйлеуге деген талпынысы, қабілеті дамып, ынтасы артады және шығармашылық әрекетіне жол ашылады. Саусақ ойынын ойнай отырып, балалар қоршаған ортадағы заттар мен құбылыстарды, жан-жануарларды, құстарды және ағаштарды бейнелей алады. Саусақтарының қозғалыс қимылына қарап, бала қуанады шаттанады, сөз айтуға тырысады және өлеңде үйренген сөз шумақтарын қайталап айта отырып, есінде сақтайтын болады. Сонымен қатар балалар екі қолын қимылдата отырып, оң – солды ажыратады.

Үстел үстіндегі театры – сәбилер тобынан бастап-ақ тақпақ пен қысқа өлеңдерді айтқызғанда көркем сөздер әсерлі естілу үшін стол үстіндегі театрды қолданған жөн. Мұнда үстелде құламай тұратын және қозғалтқанда еш кедергісіз жүретін ойыншықтар қолданылады.

Үстел үстіндегі қуыршақтар театрдың бірнеше түрі бар:

- әр түрлі биіктегі конустан, цилиндрдан, қораптардан жасалған ойыншықтар;
- таяқшадан жасалған театр;
- «киндер - театры»;
- магнит театры;
- «мочалка театры»;
- үстел үстіндегі кейіпкерді тоқымадан немесе крючокпен тоқуға болады (олар өздерінің формасын ұстағандай пластмас бутылкаларға кигізіп қояды);

- ағаш ойыншықтар, саздан жасалған ойыншықтар (дымковски ойыншықтар).

Суреттер (картиналар) театры – декорация мен кейіпкердің – суреттері. Олардың әрекеттері шектелген. Ойнаушының дауыс ырғағы (интонация) арқылы кейіпкердің мінез-құлқы беріледі. Кейіпкер әрекет барысында пайда болады, балалардың қызығушылығын арттырады.

Фланелеграф театры – суреттер мен кейіпкерлер экранда көрсетіледі. Оларды фланельдер ұстап тұрады. Мұндағы суреттерді балалар мен бірге ескі кітаптардан, журналдардан қиып алуға болады.

Көлеңкелі театр – жарық өте жақсы түскен экранда адамдар, жануарлар және құстардың пішіндерінің қозғалысына қарауды балалар өте жақсы көреді. Ертегі, әңгіме, өлең, әндерді көлеңке театры арқылы айтуға болады. Көлеңке театрдың қойлымын көрсетуге үш тәрбиеші қатысады. Біреуі мазмұнын оқиды, екеуі көріністі көрсетеді. Көлеңке театрдың сақанасы экран болады. Экранды ағаштан немесе қалың кардоннан жасайды, ою- өрнекпен өрнектейді. Кейіпкерлерді көрсету үшін – оны экранның арт жағынан ұстайды. Кейіпкерлерді қара түспен жуқа кардоннан жасайды, жіп арқылы қозғалтады. Кейіпкерлерді көрсеткенде қол көрінбеу керек. Бұл көріністер балалардың шығармашылықтарын арттырады, ой өрістері дамытады.

Бағдарламаның мақсаты:

- Мектепке дейінгі жасындағы баланы театр түрлері арқылы шығармашылық және парасаттылық қабілеттерін жан-жақты дамыту.
- Балалардың сөздік қорларын байытып, жақсыдан үйреніп, жаманнан жиренуге тәрбиелеу.
- Театрлық іс – әрекетті, ертегілерді пайдалана отырып – ойын дамыту.

Бағдарламаның міндеттері:

- Балалардың тілін, сөйлеу мәдениеті мен ой - өрісін, дүниетанымын дамыту.
- Балаларды адамгершілікке баулу, нақты сөйлеуге, салмақты ой айтуға баулу.
- Баланың қиялын есте сақтауын, шығармашылық қабілетін дамыту, ойдан әңгіме, ертегі шығарып айтуға дағдыландыру.
- Баланың әлеуметтік және эмоционалдық дамуына жағдай жасап, әр баланың жеке дара әртістік, шығармашылық қасиеттерін ескере отырып, өзін қоршаған ортаға, адамдарға, құрбыларына, өзіне деген қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру.

Ертегілер елінде

р/с	Тақырыбы	Мақсаты	Сағ\ саны	Мерзімі
1	Ертегі әлемі	Балалардың көркем шығармаға деген қызығушылығын арттыру, баланы еңбекке, татулыққа тәрбиелеу	1	6.09
2	Мақта қыз бен мысық	«Мақта қыз бен мысық» ертегісінің қойылымын көрсету арқылы балалардың танымдық белсенділігін арттыру, байланыстырып сөйлеуге дағдыландыру, балаларды өнерге бейімдеп, сөздік қорын, әртістік қабілетін арттыру, өзара сыйласып, достық қарым-қатынаста болуға, бірін-бірі құрметтеп, үлгі тұтуға тәрбиелеу	1	13.09
3	Үйшік	Балалардың сөйлеу мәдениетін ,еркін сөйлеп,өз ойларын дұрыс жеткізуге үйрету, балаларға ертегідегідей жағдаяттарды жұптаса орындату барысында сөйлеу арқылы тілдік қорларын, ойлау қабілеттерін, қиялдарын, есте сақтау қабілеттерін дамыту, балалардың бойына мейірімділік, достық сезімдерін тәрбиелеу.	1	20.09
4	Қасқыр мен қойшылар .	Ертегіні тыңдауға,ертегі кейіпкерлерінің сөздерін эмоциялық түрде баяндауға үйрету, сөздік қорын молайту, байланыстырып сөйлеуге дағдыландыру, баланы өз ойын дұрыс, ідемі етіп жеткізуге үйрету	1	27.09
5	Арыстан, қасқыр және түлкі	Балалардың көркем шығармаға деген қызығушылығын арттыру, ертегіні сахналай отырып,тіл байлығын арттыру. Ертегі мазмұны бойынша бейнелеу. Әр түрлі мінез-құлықтарды ажырата білуге үйрету, әр түрлі ойындар арқылы оқу іс-әрекетіне қызығушылығын арттыру.балалардыадамгершілікке, адалдыққа, татулыққа, ауыз біршілікке тәрбиелеу.	1	4.10
6	Кім күшті?	Балаларға ертегі мазмұнын түсіндіру, ертегіні мәнерлеп айтуға үйрету, еңбектің бәрінен күшті екенін ұғындыру. Ертегідегі жағымды, жағымсыз кейіпкерлерді ажырата білуге баулу, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу.	1	11.10
7	Қу түлкі	Ертегі кейіпкерлерін аттарымен айтуға үйрету, балалардың тілдік қатынасын ертегі сахналау арқылы дамыту, ертегі ойындар арқылы көркем сөзді тыңдауға тәрбиелеу.	1	18.10
8	Қотыр торғай	Балаларға ертегіні тыңдауға ертегі кейіпкерлерінің сөздерін эмоциялық түрде баяндауға үйрету, ақыл-ойын, бақылағыштығын дамыту, балаларды зейінділікке, тапқырлыққа, тез ойлау қабілеттерін арттыруға тәрбиелеу.	1	25.10
9	Арыстан мен түлк	Балаларды ертегі мазмұнымен толықтай таныстыру, ертегі кейіпкерлерінің рөлін сомдауға және дауыс ырғағын келтіруге үйрет, өз ойын еркін жеткізуге үйрету.	1	8.11
10	Ақыл, ғылым және бақыт	Ертегінің мазмұнымен толық таныстыру, балалардың әлеуметтік ортада жағымды мінез-құлқын қалыптастыру, балалардың тіл байлығын байыту, сөздік қорын кеңейту.	1	15.11
11	Торғай мен тышқан	Торғай мен тышқан туралы түсініктерін қалыптастыру, қимылды ойындар ойнату арқылы балалардың сөздік қорларын дамыту, құстарға деген қамқорлыққа тәрбиелеу.	1	22.11

12	Қасқыр мен қозы	Балалардың үй жануарлар мен жабайы аңдар туралы білімдерін еңейту, балалардың ертегіні мазмұндау тілдерін, ойларын дамыту, балаларды шапшаңдыққа, ептікке, жылдамдыққа тәрбиелеу.	1	29.11
13	Қасқыр мен адам	Балалардың көркем шығармаға деген қызығушылығын арттыру, ертегіні сахналай отырып, тіл байлығын арттыру, әр түрлі сабақтың әдісі арқылы іс-әрекетіне қызығушылығын дамыту, балаларды адамгершілікке, адалдыққа, татулыққа, ауыз бірлікке тәрбиелеу.	1	6.12
14	Ұр, тоқпақ	Сөйлеу мәдениетін, еркін сөйлеп, өз ойларын дұрыс жеткізуге баулу, баланың сөздік қорын дамыту, сөз өнеріне деген құрметке баулу. балаларды ертегі арқылы адамгершілікке тәрбиелеу.	1	13.12
15	Түйені көрсе жылқы неге қалтырайды?	Балалардың үй жануарлары туралы білімдерін кеңейту, олардың бір-бірінен ерекшелігі, бәріне ортақ белгілері, қозғалыс, тіршілік, әрекеті туралы түсіндіру, жануарлар жайында сипаттап айтуға үйрету; олардың төлдерін қалай аталатынын айту. үй жануарларын қамқорлауға тәрбиелеу.	1	20.12
16	Бөдененің құйрығы неге қысқа	Құстардың пайдасы туралы мағлұмат беру, құстардың тіршілігімен таныстыру, ұқсастығы мен айырмашылығын таба білуге үйрету, құстар туралы түсініктерін бекіту, оларға деген қамқорлық сезімдерін тәрбиелеу	1	27.12
17	Қарлығаш пен шөже	Дала құсы қарлығаш пен шөжемен таныстыру, ойындар арқылы балалардың ой-өрісін, тілдерін дамыту, құстарға деген қамқорлыққа тәрбиелеу.	1	10.01
18	Сауысқан мен көкек	Дала құстары туралы білімдерін жетілдіру, дала құстарының дыбысын ажырата білуге, есту арқылы, қимыл жасауға үйрету, құстарды қорғай білуге тәрбиелеу	1	17.01
19	Бақыт іздеушілер	Балаларға адам бойындағы жақсы қасиеттерді үйрету, әдеп әліппесінің кілтін және әдептілік қасиеттерді бойына сіңіру. есте сақтау, танымдық қабілеттерін жетілдіру. айланыстыра сөйлеуге дағдыландыру, балаларды кішіпейілділікке, адамдармен қарым-қатынас жасай білуге, үлкенді сыйлауға үйрету.	1	24.01
20	Білгір адам	Осыған дейін өткен іс-әрекеттерін қайталау, пысықтау арқылы білімдерін түйіндеп, сапасына көз жеткізу, ртегілерді қайталап, жаңа сабақты жұмбақ, мақал-мәтелдер арқылы түсіндіру, балаларды адам бойындағы барлық жақсы қасиеттерге баулу	1	31.01
21	Айлакер бала.	Балаларды өзара достарымен жағымды қарым-қатынаста болуға үйрету, ізгі жасау, ақылды болу іскерліктерін дамыту, татулыққа, достыққа, ұжымшылдыққа тәрбиелеу.	1	7.02
22	Лақтар мен қасқыр	Үй жануарлары мен жабайы жануарларды ажыратуға, оларды дұрыс атай білуге үйрету, ой-өрісін, есте сақтау қабілеттерін дамыту, байланыстыра сөйлеуге дағдыландыру, үй жануарларына қамқорлық сезімдерін тәрбиелеу.	1	14.02
23	Құстар не дейді?	Құстар туралы түсініктерін бекіту. Құстардың пайдасы туралы мағлұмат беру. Құстардың тіршілігімен таныстыру, ұқсастығы мен айырмашылығын таба білуге үйрету. Құстарға деген қамқорлық сезімдеріне тәрбиелеу	1	21.02

24	Шалқан	Ертегі еліне саяхат жасай отырып ертегінің мазмұнын ашу, үй жануарлары туралы мағлұмат беру, түсініктерін кеңейту. Байланыстырып сөйлеуге үйрету,мазмұнын жүйелі әңгімелей білуге дағдыландыру.Балалардың бойына мейірімділік, достық сезімдерін тәрбиелеу.	1	28.02
25	Бес ешкі	Суретке көңіл қойып мазмұнын түсіне білуге үйрету Сөздерді анық айтуға, есте сақтау қабілеттерін дамыту. Достыққа, мейірімділікке тәрбиелеу	1	7.03
26	Түлкі мен маймыл	Балалардытүлкі мен маймыл тіршілігімен таныстыру. Балалардың тілін дамытып, сөздік қорларын дамыту.Жануарлар әлеміне деген қызығушылығын арттырып, адамгершілікке тәрбиелеу.	1	14.03
27	Түлкі мен бөдене	Ертегі мазмұнын түсіндіріп, кейіпкерлерге мінездеме бере білу дағдыларын қалыптастыру.Балалардың көркем әдебиетке деген қызығушылығын арттыру. Табиғаттың сұлулығын көре білуге, аңдарға қамқор болуға тәрбиелеу.	1	4.04
28	Түлкі мен жолбарыс	Балаларға ертегіні мәнерлеп оқып беру, мазмұнын айтуға үйрету. Есте сақтау, танымдық қабілеттерін жетілдіру. Байланыстыра сөйлеуге дағдыландыру. Халық ауыз әдебиетінің бір түрі ертегіге деген қызығушылықтарын арттыру.	1	11.04
29	Қоянның зары	Сөйлеу мәдениетін, еркін сөйлеп, өз ойларын дұрыс жеткізуге үйрету.Баланың сөздік қорын дамыту. Баланы еңбекке, татулыққа тәрбиелеу.	1	18.04
30	Арыстан мен адам	Балаларға жабайы аңдар туралы мағлұмат беру, аңдармен таныстыру, олардың мекені туралы әңгімелеу. Балалардың ой-өрісін дамыту, әрбір баланың өзіндік ерекшелігін ескере отырып, жеке-дара жұмыс жүргізу.Бүлдіршіндерді ұғымталдыққа,бірлесіп жұмыс істей білуге тәрбиелеу.	1	25.04
31	Бойы бір қарыс, сақалы қырық қарыс	Өз ойларын еркін жеткізуге үйретуБаланың сөздік қорын дамыту. Көркем әдебиетке қызығушылығын тәрбиелеу.	1	2.05
32	Ақ тиін мен қасқыр	Балалардың әлеуметтік ортада жағымды мінез-құлқын қалыптастырады. Балалардың тіл байлығын дамыту, сөздік қорын кеңейту	1	16.05
33	«Үш торай»	Үш торай туралы білімдерін кеңейту. ой-өрісін танымдық қасиеттерін,зейінін дамыту. Адамгершілікке,еңбек қорлыққа,мейірімділікке тәрбиелеу.	1	23.05

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Мектепке дейінгі ересек жастағы балаларды тәрбиелеу мен оқытуға арналған «Біз мектепке барамыз» бағдарламасы
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту стандарты
3. Ақ сандық, көк сандық . Алматы «Жазушы» 2013 ж
4. Біздің кітап. Баймұратова Б. «Алматы кітап» 2015ж
5. Бөбектерге байғазы кітапханасы. Алматы 2013ж
6. Қазақ балабақшаларына арналған «Балбөбек» бағдарламасы
7. «Әжемнің ертегілері» Аруна 2013ж
8. Қазақ ертегілері Шикүла. К 2017ж
9. Ерте, ерте, ертеді Аруна 2013ж
10. Әлем ертегілері Аруна 2013ж